

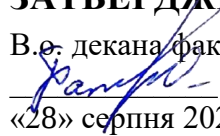
Міністерство освіти і науки України

НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти
Кафедра інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. декана факультету

 (Оксана ПАЛИЛЮЛЬКО)

«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історичне краєзнавство

(назва навчальної дисципліни)

Кваліфікація
освітньо-професійна програма

Магістр історії та археології
Історія та археологія

шифр і назва галузі знань

03 Гуманітарні науки

шифр і назва спеціальності

032 Історія та археологія

мова викладання

українська

м. Кам'янець-Подільський

2024 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

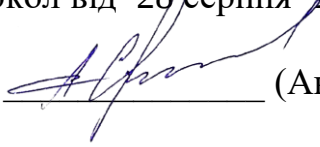
Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

1. Михайлик А. О., кандидат історичних наук, доцент

Робоча програма обговорена та схвалена на засіданні кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

Протокол від 28 серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри (Анатолій СКРИПНИК)

«28» серпня 2024 року

1. Мета навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни: Підготовка професіоналів у галузі історії та археології на основі новітніх досягнень історичної та педагогічної наук для роботи в архівних, музейних, бібліотечних установах та закладах вищої освіти. Мета курсу: використовуючи нові методологічні підходи та здобутки історіографії поглибити знання студентів з історичного краєзнавства та історичної регіоналістики;

Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні завдання дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології.
Загальні компетентності	ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02. Здатність працювати автономно. ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук. СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології. СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки. СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти. СК 06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній

	області. СК 07 Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах. СК08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями. СК 09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології СК 10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики. СК11. Здатність володіти прийомами і методами створення безбар'єрного середовища на об'єктах історичної та культурної спадщини та надавати професійні туристичні послуги категоріям населення з особливими потребами.
--	--

1.3. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	ПР02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології. ПР04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів. ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки. ПР06. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання. ПР07. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються. ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо. ПР 10. Планувати та реалізовувати історико-археологічні інновації, впроваджувати їх результати у сферу інклюзивного туризму, доступні для різних груп населення з урахуванням принципів сталого розвитку та охорони спадщини.
--------------------------------------	---

2. Опис навчальної дисципліни

1. Найменування показників:

- 1.1. Кількість кредитів – 3;
- 1.2. Загальна кількість годин – 90;
- 1.3. Кількість модулів – 2;
- 1.4. Кількість змістових модулів – 2.

2. Характеристика навчальної дисципліни:

2.1. Форма навчання – *очна (денна), заочна;*

2.2. Статус навчальної дисципліни (нормативна/навчальна дисципліна самостійного вибору) – *нормативна.*

2.3. Передумови вивчення «Історичного краєзнавства» становлять навчальні дисципліни «Методика наукових досліджень історії та археології», «Методика викладання історичних дисциплін в закладах вищої освіти», «Історія державотворення України», «Соціологія військової історії нового і новітнього часу», Сучасні технології пошуку і обробки інформації в історії та археології».

3.Обсяг навчальної дисципліни

3.1.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історичне краєзнавство як галузь знань. Поділля в доіндустріальний час.

Тема 1. Історичне краєзнавство як галузь знань. Основні напрями краєзнавства, його переваги та специфіка. Поділ краєзнавства за пріоритетними сферами наукових зацікавлень. Форми краєзнавчої діяльності. Історичне краєзнавство. Співвідношення об'єктно-предметної сфери історичного краєзнавства та історичної регіоналістики. Основні джерела історико-краєзнавчих досліджень.

Тема 2. Методи історико-краєзнавчих досліджень. Усна історія як метод історико-краєзнавчих досліджень. Особливості усної історії. Методика проведення інтерв'ю. Просопографія та в історикокраєзнавчих досліджень. Просопографія і біографістика. Застосування методики просопографії в історикокраєзнавчих дослідженнях. Методи історико-краєзнавчих досліджень.

Тема 3. Напрями історичного краєзнавства. Загальна характеристика напрямів історичного краєзнавства. Мікроісторія, історія буднів. Пам'яткознавство. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні. Краєзнавчі туризм та екологія. Краєзнавчий туризм як засіб національно-патріотичного виховання. Інклюзивне краєзнавство. Інклюзивні маршрути Поділля. Методика розробки екскурсійних маршрутів. Екологічна культура.

Тема 4. Поділля – український регіон. Первісно-общинний лад на території Подільського краю. Поняття термінів «Пониззя», «Поділля». Поділля – історико-географічний регіон України. Кам'яний вік на території Поділля. Трипільська культура. Доба бронзи. Ранній залізний вік. Пам'ятки скіфського та сарматського періодів. Ранньослов'янські поселення на території Поділля.

Тема 5. Пониззя-Поділля у другій половині XII – перші половині XV ст. Уличі та тиверці: місце проживання, господарство, суспільна організація.

Землі південного Побужжя та Подністров'я у складі Давньоруської держави. Пониззя у складі Галицько-Волинського князівства. Монголо-татарська навала.

Тема 6. Поділля в складі Речі Посполитої. Боротьба за Поділля в першій третині XV ст. Адміністративно-територіальний устрій краю та структура влади. Соціально-економічний розвиток Поділля після Люблінської унії. Берестейська церковна унія та її наслідки для Подільського краю.

Змістовий модуль 2. Поділля в індустріальний час.

Тема 7. Подільський край в роки Національної революції XVII ст. Визвольний похід на подільські землі військ під проводом Максима Кривоноса. Бойові дії на теренах Поділля у 1649-1657 рр. Поділля у 1672-1699 рр.

Тема 8. Поділля у 1672-1699 рр. Кам'янецький ейялет. Входження Поділля до складу Османської імперії. Соціально-економічний розвиток регіону у складі Османської імперії. Особливості культурного розвитку краю в XVII – на початку XVIII ст.

Тема 9. Поділля наприкінці XVII – у XVIII ст. Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля. Соціально-економічне становище краю. Форми та розміри землеволодінь. Міста і містечка краю та їх роль в історії Поділля. Культурне життя краю.

Тема 10. Поділля наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст. Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля в кінці XVIII – в першій половині XIX ст. становище краю. Соціальне розбійництво на території краю в першій половині XIX ст. Декабристи на Поділлі. Політика русифікації в регіоні.

Тема 11. Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст. Селянська 1861 р. і Столипінська аграрні реформи на Поділлі та їх наслідки. Перша світова війна і подільський край. Українська революція 1917 – 1921 рр. на Поділлі. Кам'янецька доба Директорії УНР.

Тема 12. Подільський край у XX – на початку XXI ст. Поділля в міжвоєнний період. Голодомор 1932 – 1933 рр. на Поділлі. Друга світова війна і Подільський край. Соціально-економічний розвиток регіону в 1950 – 1980-х роках. Здобуття Україною незалежності: події на Хмельниччині. Україна в першій чверті XXI ст.

3.ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ «ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО» З РОЗПОДІЛОМ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН

3.2.1.Очна (денна)

				Кількість годин
				Денна форма

		Всього	Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
1	2		3	4		5
	Змістовий модуль 1. Історичне краєзнавство як галузь знань. Поділля в доіндустріальний час.	44	6	4	4	30
1.	Історичне краєзнавство як галузь знань.	10	2		2	6
2.	Методи історико-краєзнавчих досліджень.	8		2		6
3.	Напрями історичного краєзнавства.	6		2		4
4.	Поділля – український регіон. Первісно-общинний лад на території Подільського краю.	6	2			4
5.	Пониззя-Поділля у другій половині XII – перші половині XV ст.	6			2	4
6.	Поділля в складі Речі Посполитої.	8	2			6
	Змістовий модуль 2. Поділля в індустріальний час.	46	4	6	6	30
7.	Подільський край в роки Національної революції XVII ст.	10	2		2	6
8.	Поділля у 1672-1699 рр. Кам'янецький ейялет.	6		2		4
9.	Поділля наприкінці XVII – у XVIII ст.	10		2	2	6
10.	Поділля наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.	4				4
11.	Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст.	10	2		2	6
12.	Подільський край у XX – на початку XXI ст.	6		2		4
Всього:		90	10	10	10	60

3.1.Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Історичне краєзнавство як галузь знань.	Основні напрями краєзнавства, його переваги та специфіка. Поділ краєзнавства за пріоритетними	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		сферами наукових зацікавлень. Форми краєзнавчої діяльності. Історичне краєзнавство. Співвідношення об'єктно-предметної сфери історичного краєзнавства та історичної регіоналістики. Основні джерела історико-краєзнавчих досліджень.	
2	Тема 4. Поділля – український регіон. Первісно-общинний лад на території Подільського краю.	Поняття термінів «Пониззя», «Поділля». Поділля – історико-географічний регіон України. Кам'яний вік на території Поділля. Трипільська культура. Доба бронзи. Ранній залізний вік. Пам'ятки скіфського та сарматського періодів. Ранньослов'янські поселення на території Поділля.	2
3	Тема 6. Поділля в складі Речі Посполитої.	Боротьба за Поділля в першій третині XV ст. Адміністративно-територіальний устрій краю та структура влади. Соціально-економічний розвиток Поділля після Люблінської унії. Берестейська церковна унія та її наслідки для Подільського краю.	2
4	Тема 7. Подільський край в роки Національної революції XVII ст.	Визвольний похід на подільські землі військ під проводом Максима Кривоноса. Бойові дії на теренах Поділля у 1649-1657 рр. Поділля у 1672-1699 рр.	2
5	Тема 11. Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст.	Селянська 1861 р. і Столипінська аграрні реформи на Поділлі та їх наслідки. Перша світова війна і подільський край. Українська революція 1917 – 1921 рр. на Поділлі. Кам'янецька доба Директорії УНР.	2
	Всього		10

3.2. Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 2. Методи історико-краєзнавчих досліджень.	Усна історія як метод історико-краєзнавчих досліджень. Особливості усної історії. Методика проведення інтерв'ю. Просопографія та в історикокраєзнавчих досліджень. Просопографія і біографістика. Застосування методики просопографії в історикокраєзнавчих дослідженнях. Методи історико-краєзнавчих досліджень.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
2	Тема 3. Напрями історичного краєзнавства.	Загальна характеристика напрямів історичного краєзнавства. Мікроісторія, історія буднів. Пам'яткознавство. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні. Краєзнавчі туризм та екологія. Краєзнавчий туризм як засіб національно-патріотичного виховання. Інклюзивне краєзнавство. Інклюзивні маршрути Поділля. Методика розробки екскурсійних маршрутів. Екологічна культура.	2
3	Тема 8. Поділля у 1672-1699 рр. Кам'янецький ейялет.	Поділля в планах Речі Посполитої, Туреччини наприкінці 60 – на початку 70-х рр. XVII ст. на захоплення його Польщею. Кам'янецький ейялет: адміністративно-територіальний устрій Поділля. Соціальне, етнічне та економічне становище Поділля у 70-і-90-і рр. XVII ст.	2
4	Тема 9. Поділля наприкінці XVII – у XVIII ст.	Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля. Соціально-економічне становище краю. Форми та розміри землеволодінь. Міста і містечка краю та їх роль в історії Поділля. Культурне життя краю.	2
5	Тема 12. Подільський край у XX – на початку XXI ст.	Поділля в міжвоєнний період. Голодомор 1932 – 1933 рр. на Поділлі. Друга світова війна і Подільський край. Соціально-економічний розвиток регіону в 1950 – 1980-х роках. Здобуття Україною незалежності: події на Хмельниччині. Україна в першій чверті XXI ст.	2
	Всього		10

3.3. Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Історичне краєзнавство як галузь знань.	Основні напрями краєзнавства, його переваги та специфіка. Поділ краєзнавства за пріоритетними сферами наукових зацікавлень. Форми краєзнавчої діяльності. Історичне краєзнавство. Співвідношення об'єктно-предметної сфери історичного краєзнавства та історичної регіоналістики. Основні джерела історико-краєзнавчих досліджень.	2
2	Тема 5. Пониззя-Поділля у	Уличі та тиверці: місце проживання,	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	другій половині XII – перші половині XV ст.	господарство, суспільна організація. Землі південного Побужжя та Подністров'я у складі Давньоруської держави. Пониззя у складі Галицько-Волинського князівства. Монголо-татарська навала.	
3	Тема 7. Подільський край в роки Національної революції XVII ст.	Визвольний похід на подільські землі військ під проводом Максима Кривоноса. Бойові дії на теренах Поділля у 1649-1657 рр. Поділля у 1672-1699 рр.	2
4	Тема 9. Поділля наприкінці XVII – у XVIII ст.	Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля. Соціально-економічне становище краю. Форми та розміри землеволодінь. Міста і містечка краю та їх роль в історії Поділля. Культурне життя краю.	2
5	Тема 11. Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст.	Селянська 1861 р. і Столипінська аграрні реформи на Поділлі та їх наслідки. Перша світова війна і подільський край. Українська революція 1917 – 1921 рр. на Поділлі. Кам'янецька доба Директорії УНР.	2
	Всього		10

3.3.Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Історичне краєзнавство як галузь знань.	Основні напрями краєзнавства, його переваги та специфіка. Поділ краєзнавства за пріоритетними сферами наукових зацікавлень. Форми краєзнавчої діяльності. Історичне краєзнавство. Співвідношення об'єктно-предметної сфери історичного краєзнавства та історичної регіоналістики. Основні джерела історико-краєзнавчих досліджень.	6
2.	Тема 2. Методи історико-краєзнавчих досліджень.	Усна історія як метод історико-краєзнавчих досліджень. Особливості усної історії. Методика проведення інтерв'ю. Просопографія та в історикокраєзнавчих досліджень. Просопографія і біографістика. Застосування методики просопографії в історикокраєзнавчих дослідженнях. Методи історико-краєзнавчих досліджень.	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
3.	Тема 3. Напрями історичного краєзнавства.	Загальна характеристика напрямів історичного краєзнавства. Мікроісторія, історія буднів. Пам'яткознавство. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні. Краєзнавчі туризм та екологія. Краєзнавчий туризм як засіб національно-патріотичного виховання. Інклюзивне краєзнавство. Інклюзивні маршрути Поділля. Методика розробки екскурсійних маршрутів. Екологічна культура.	4
4.	Тема 4. Поділля – український регіон. Первісно-общинний лад на території Подільського краю.	Поняття термінів «Пониззя», «Поділля». Поділля – історико-географічний регіон України. Кам'яний вік на території Поділля. Трипільська культура. Доба бронзи. Ранній залізний вік. Пам'ятки скіфського та сарматського періодів. Ранньослов'янські поселення на території Поділля.	4
5	Тема 5. Пониззя-Поділля у другій половині XII – перші половині XV ст.	Уличі та тиверці: місце проживання, господарство, суспільна організація. Землі південного Побужжя та Подністров'я у складі Давньоруської держави. Пониззя у складі Галицько-Волинського князівства. Монголо-татарська навала.	4
6	Тема 6. Поділля в складі Речі Посполитої.	Боротьба за Поділля в першій третині XV ст. Адміністративно-територіальний устрій краю та структура влади. Соціально-економічний розвиток Поділля після Люблінської унії. Берестейська церковна унія та її наслідки для Подільського краю.	6
7	Тема 7. Подільський край в роки Національної революції XVII ст.	Визвольний похід на подільські землі військ під проводом Максима Кривоноса. Бойові дії на теренах Поділля у 1649-1657 рр. Поділля у 1672-1699 рр.	6
8	Тема 8. Поділля у 1672-1699 рр. Кам'янецький ейялет.	Входження Поділля до складу Османської імперії. Соціально-економічний розвиток регіону у складі Османської імперії. Особливості культурного розвитку краю в XVII – на початку XVIII ст.	4
9	Тема 9. Поділля наприкінці XVII – у XVIII ст.	Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля. Соціально-економічне становище краю. Форми та розміри землеволодінь. Міста і містечка краю та їх роль в історії	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		Поділля. Культурне життя краю.	
10	Тема 10. Поділля наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.	Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля в кінці XVIII – в першій половині XIX ст. становище краю. Соціальне розбійництво на території краю в першій половині XIX ст. Декабристи на Поділлі. Політика русифікації в регіоні.	4
11	Тема 11. Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст.	Селянська 1861 р. і Столипінська аграрні реформи на Поділлі та їх наслідки. Перша світова війна і подільський край. Українська революція 1917 – 1921 рр. на Поділлі. Кам'янецька доба Директорії УНР.	6
12	Тема 12. Подільський край у XX – на початку XXI ст.	Поділля в міжвоєнний період. Голодомор 1932 – 1933 рр. на Поділлі. Друга світова війна і Подільський край. Соціально-економічний розвиток регіону в 1950 – 1980-х роках. Здобуття Україною незалежності: події на Хмельниччині. Україна в першій чверті XXI ст.	4
	Всього		60

3.2.2. ЗАОЧНА

1. Програма навчальної дисципліни

№№ п/п	Назва розділів і тем	Кількість годин			
		Зачочна форма			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
1	2	3	4		5
	Змістовий модуль 1. Історичне краєзнавство як галузь знань. Поділля в доіндустріальний час.	2	2		42
1.	Історичне краєзнавство як галузь знань.	2			8
2.	Методи історико-краєзнавчих досліджень.				8
3.	Напрями історичного краєзнавства.				6
4.	Поділля – український регіон. Первісно-общинний лад на території Подільського краю.		2		8

5.	Пониззя-Поділля у другій половині XII – перші половині XV ст.				6
6.	Поділля в складі Речі Посполитої.				6
	Змістовий модуль 2. Поділля в індустріальний час.	2		2	40
7.	Подільський край в роки Національної революції XVII ст.			2	6
8.	Поділля у 1672-1699 рр. Кам'янецький ейялет.				6
9.	Поділля наприкінці XVII – у XVIII ст.				6
10.	Поділля наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.				8
11.	Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст.	2			8
12.	Подільський край у XX – на початку XXI ст.				6
Всього:		4	2	2	82

2. Теми та короткий зміст лекційних занять заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Історичне краєзнавство як галузь знань.	Основні напрями краєзнавства, його переваги та специфіка. Поділ краєзнавства за пріоритетними сферами наукових зацікавлень. Форми краєзнавчої діяльності. Історичне краєзнавство. Співвідношення об'єктно-предметної сфери історичного краєзнавства та історичної регіоналістики. Основні джерела історико-краєзнавчих досліджень.	2
2	Тема 11. Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст.	Селянська 1861 р. і Столипінська аграрні реформи на Поділлі та їх наслідки. Перша світова війна і подільський край. Українська революція 1917 – 1921 рр. на Поділлі. Кам'янецька доба Директорії УНР.	2
	Всього		4

3.5.Теми та короткий зміст практичних занять заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1.	Тема 4. Поділля – український регіон. Первісно-общинний лад на території Подільського краю.	Поняття термінів «Пониззя», «Поділля». Поділля – історико-географічний регіон України. Кам'яний вік на території Поділля. Трипільська культура. Доба бронзи. Ранній залізний вік. Пам'ятки скіфського та сарматського періодів. Ранньослов'янські поселення на території Поділля.	2
	Всього		2

3. Теми та короткий зміст лабораторних занять заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1.	Тема 7. Подільський край в роки Національної революції XVII ст.	Визвольний похід на подільські землі військ під проводом Максима Кривоноса. Бойові дії на теренах Поділля у 1649-1657 рр. Поділля у 1672-1699 рр.	2
	Всього		2

4. Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Історичне краєзнавство як галузь знань.	Основні напрями краєзнавства, його переваги та специфіка. Поділ краєзнавства за пріоритетними сферами наукових зацікавлень. Форми краєзнавчої діяльності. Історичне краєзнавство. Співвідношення об'єктно-предметної сфери історичного краєзнавства та історичної регіоналістики. Основні джерела історико-краєзнавчих досліджень.	8
2.	Тема 2. Методи історико-краєзнавчих досліджень.	Усна історія як метод історико-краєзнавчих досліджень. Особливості	8

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		усної історії. Методика проведення інтерв'ю. Просопографія та в історикокраєзначих досліджень. Просопографія і біографістика. Застосування методики просопографії в історикокраєзнавчих дослідженнях. Методи історико-краєзнавчих досліджень.	
3.	Тема 3. Напрями історичного краєзнавства.	Загальна характеристика напрямів історичного краєзнавства. Мікроісторія, історія буднів. Пам'яткознавство. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні. Краєзнавчі туризм та екологія. Краєзнавчий туризм як засіб національно-патріотичного виховання. Інклюзивне краєзнавство. Інклюзивні маршрути Поділля. Методика розробки екскурсійних маршрутів. Екологічна культура.	6
4.	Тема 4. Поділля – український регіон. Первісно-общинний лад на території Подільського краю.	Поняття термінів «Пониззя», «Поділля». Поділля – історико-географічний регіон України. Кам'яний вік на території Поділля. Трипільська культура. Доба бронзи. Ранній залізний вік. Пам'ятки скіфського та сарматського періодів. Ранньослов'янські поселення на території Поділля.	8
5	Тема 5. Пониззя-Поділля у другій половині XII – перші половині XV ст.	Уличі та тиверці: місце проживання, господарство, суспільна організація. Землі південного Побужжя та Подністров'я у складі Давньоруської держави. Пониззя у складі Галицько-Волинського князівства. Монголо-татарська навала.	6
6	Тема 6. Поділля в складі Речі Посполитої.	Боротьба за Поділля в першій третині XV ст. Адміністративно-територіальний устрій краю та структура влади. Соціально-економічний розвиток Поділля після Люблінської унії. Берестейська церковна унія та її наслідки для Подільського краю.	6
7	Тема 7. Подільський край в роки Національної революції XVII ст.	Визвольний похід на подільські землі військ під проводом Максима Кривоноса. Бойові дії на теренах Поділля у 1649-1657 рр. Поділля у 1672-1699 рр.	6
8	Тема 8. Поділля у 1672-1699 рр. Кам'янецький ейялет.	Входження Поділля до складу Османської імперії. Соціально-економічний розвиток регіону у складі	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		Османської імперії. Особливості культурного розвитку краю в XVII – на початку XVIII ст.	
9	Тема 9. Поділля наприкінці XVII – у XVIII ст.	Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля. Соціально-економічне становище краю. Форми та розміри землеволодінь. Міста і містечка краю та їх роль в історії Поділля. Культурне життя краю.	6
10	Тема 10. Поділля наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.	Адміністративно-територіальний устрій та політичне становище Поділля в кінці XVIII – в першій половині XIX ст. становище краю. Соціальне розбійництво на території краю в першій половині XIX ст. Декабристи на Поділлі. Політика русифікації в регіоні.	8
11	Тема 11. Поділля в другій половині XIX – на початку XX ст.	Селянська 1861 р. і Столипінська аграрні реформи на Поділлі та їх наслідки. Перша світова війна і подільський край. Українська революція 1917 – 1921 рр. на Поділлі. Кам'янецька доба Директорії УНР.	8
12	Тема 12. Подільський край у XX – на початку XXI ст.	Поділля в міжвоєнний період. Голодомор 1932 – 1933 рр. на Поділлі. Друга світова війна і Подільський край. Соціально-економічний розвиток регіону в 1950 – 1980-х роках. Здобуття Україною незалежності: події на Хмельниччині. Україна в першій чверті XXI ст.	6
	Всього		82

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

4.1. Форми та методи викладання, навчання: словесні (інтерактивна лекція, бесіда, пояснення); наочні (презентація, перегляд документальних фільмів та сюжетів); практичні (історичний аналіз подій та явищ, виконання креативних завдань, написання есе).

Викладання проводиться у вигляді лекцій, практичних занять, лабораторних занять, роботи в малих групах, проведення індивідуальних занять, консультацій з викладачами, самонавчання в системі Moodle.

4.3 Форми поточного та підсумкового контролю: перевірка виконаних тематичних письмових завдань, зокрема тестових, усна доповідь, написання есе, підготовка презентацій, контроль за самотійною роботою.

4.4 Форма підсумкового контролю: залік.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;
- комплексні екзамени;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;

6. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Шкала, балів	Оцінка за 4-бальною шкалою	Шкала ECTS
90 – 100	відмінно	A
81 – 89	добре	B
75 – 80		C
64 – 74		D
60 – 63	задовільно	E
35 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання екзамену (заліку)	FX
34 і менше	незадовільно з можливістю вивчення дисципліни за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультаційної роботи	F

Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів денної форми навчання з вивчення дисципліни «Історичне краєзнавство»:

Залік:

Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2 Рейтингова (підсумкова оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)				Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
40 %					60 %				100
T1	T2	T3	...	T6	T7	T10	...	T12	

Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів заочної форми навчання з вивчення дисципліни «Історичне краєзнавство»:

Залік:

Змістовий модуль										Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
МКР					Підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи оцінку за захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення					
60 %					40 %					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	...	T9		

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

7.1. Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	<u>Критерії оцінювання</u>
	змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання

здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

7.5. Оцінювання заліку здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Плани занять, конспекти лекцій.
3. Перелік основної та додаткової літератури.
4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з комплектами завдань.
5. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо.
6. Засоби поточного контролю.
7. Модульна контрольна робота (МКР) для визначення залишкових знань з дисципліни.
8. Електронний підручник.
9. Методичні розробки для проведення окремих занять.
10. Відеофрагменти з тем навчальної дисципліни.

9. Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Кам'янець-Подільський в роки Національно-Визвольної війни українського народу середини XVII ст.
2. Торгівля Кам'янця-Подільського у XV-XVII ст.
3. Руські фільварки в історії міста Кам'янця-Подільського.
4. Ремесло міст і містечок Поділля XVI-XVII ст.
5. Село Кременчуки з найдавніших часів до кінця XIX ст.
6. Звичаї та обряди подолян в XVIII-XIX ст.ст.
7. До історії м. Полонного кінця XV-XVIII ст.
8. Ремесла та цехи м. Кам'янця-Подільського в XVI-XVIII ст.
9. До історії Жванця епохи середньовіччя та ранньої нової доби.
10. Нова Ушиця XVII-XX ст.
11. Подільське церковне історико-археологічне товариство (1865-1920): становлення і діяльність.
12. Судова реформа 1864 р. на Поділлі.
13. Історія містечка Романова XVI – початок XX ст.
14. До історії с. Летава (від найдавніших часів до кінця XIX ст.).
15. Чиншова реформа на Поділлі в 1886 р.
16. Культура міст і містечок Поділля XV-XVIII ст.
17. Кам'янець-Подільський 1672-1699 рр.
18. Міщівці в історії Поділля.

19. До історії міста Волочиськ (від першої писемної згадки до кінця XIX ст.).
20. Торгівля на Поділлі наприкінці XVII- у XVIII ст.
21. Адміністративно-територіальний устрій Подільського воєводства у XV-XVIII ст.
22. Карвасари в історії Кам'янця-Подільського.
23. До історії міста Старокостянтинів (від першої писемної згадки до кінця XVIII ст.).
24. Промисловий розвиток міст Подільської губернії у 1861-1900 рр.
25. Міста і містечка Поділля – важливі осередки торгівлі у XV-XVIII ст.
26. Архітектурні пам'ятки української громади Кам'янця-Подільського XIV-XX ст.
27. Архітектурні пам'ятки вірменської громади Кам'янця-Подільського XVIII ст.
28. Граф Мархоцький і Миньковецька держава.
29. Вінниця XIV-XVIII ст. в історії Поділля.
30. Дунаївці в XVI-XVIII ст.
31. Культура Поділля у XIX – на початку XX ст.
32. Історія Сатанова з часу заснування до початку XIX ст.
33. До історії села Княжпіль.
34. Торгівля на Поділлі наприкінці XVIII – на початку XX ст.
35. Чортків у XV-XIX ст.
36. До історії Нового кам'янецького замку.
37. Соціальний та етнічний склад населення Подільської губернії кінця XVIII – у XIX ст.
38. Зіньків в історії Поділля у XV-XVIII ст.
39. Ставище з найдавніших часів до кінця XIX ст.
40. Культура та релігія Поділля в другій половині XVI – першій половині XVII ст.
41. Культура міст і містечок Поділля в XVI-XVII ст.
42. Кам'янець-Подільський замок XII-XIV ст.
43. Кам'янець-Подільський замок-фортеця XV-XVIII ст.
44. Соціальна структура населення міст і містечок на Поділлі XVI-XVIII ст.
45. Територіально-адміністративний устрій Подільського воєводства XV-XVIII ст.
46. М.С.Грушевський та його внесок в історію Поділля.
47. Сіцинський Ю.Й. та його внесок у вивчення історії Поділля.
48. Меджибіж з найдавніших часів до кінця XVIII ст.
49. Бакотський скельний монастир.
50. Пилявецька битва та її значення в історії Поділля.
51. Історія Олександро-Невського храму у Кам'янці-Подільському.
52. Передмістя Кам'янця-Подільського XV-XVIII ст.
53. Літописні міста Середнього Подністров'я в XII-XIII ст.
54. Історія Городка на Поділлі у XV-XVIII.

- 55.Кудринці в історії Поділля (з найдавніших часів до початку XX ст.).
- 56.Історія Острополя (з найдавніших часів до сьогодення).
- 57.Архітектура Старого міста XVI-XVII ст.
- 58.Оборонні замки Західного Поділля XIV-XVIII ст.
- 59.Хотин в XVII – на початку XIX ст.
- 60.Міста і містечка на Поділлі. Кінець XVIII – початок XX ст.
- 61.Історія села Чаньків (з найдавніших часів до сьогодення).
- 62.Стара Ушиця в історії Поділля XII-XIX ст.
- 63.Місто Дунаївці та його історія (від найдавнішої писемної згадки до початку XX ст.).
- 64.Поділля у науковій спадщині В.Б.Антоновича.
- 65.Кам'янець-Подільський у XVI-XVII ст. (Соціально-економічний аспект).
- 66.До історії Дунаєвець XX – початку XXI ст.
- 67.Історія села Привороття 30-х років XVI ст. – 1945 р.
- 68.До історії смт. Віньковець епохи середньовіччя та нових часів.
- 69.Бакота в XII-XIV ст.
- 70.Ямпільчик у XVIII – на початку XX ст. в історії Поділля.
- 71.Нариси історії Смотрича (з найдавніших часів до початку XX ст.).
- 72.Чортків у XVI-XIX ст.
- 73.Проскурів в кінці XIX – на початку XX ст.
- 74.До історії Шепетівки (від першої писемної згадки до початку XX ст.)
- 75.Історія Кам'янець-Подільського замку з кінця XIV до кінця XVIII ст.
- 76.Розвиток капіталістичних відносин в подільському селі (1861 – кінець XIX ст.).
- 77.Кам'янець-Подільський – центр ремесла Поділля у XVI-XVIII ст.
- 78.Подільське князівство у 1360-1393 рр.
- 79.Ремесло і промисли міст та містечок Поділля XVI-XVIII ст.
- 80.Руська і Польська брами в оборонній системі Кам'янця-Подільського XVI-XVIII ст.
- 81.Репресовані культові пам'ятки Кам'янця-Подільського XVI-XIX ст.
- 82.Міста і містечка Поділля XV-XVIII ст. як осередки ремісничого виробництва..
- 83.Історична топографія Кам'янця-Подільського кінця XVIII – початку XX ст.
- 84.Міста і містечка Східного Поділля у другій половині XVI – першій половині XVII ст.
- 85.Плоскирів-Проскурів у XV – на початку XX ст.
- 86.Міське самоврядування Кам'янця-Подільського у XV-XVIII ст.
- 87.Старокостянтинів у XVI-XVIII ст. (Історичний нарис).
- 88.Економічний розвиток Кам'янця-Подільського у XV – першій половині XVIII ст.
- 89.Летичівський повіт в системі адміністративно-територіального устрою Подільського воєводства XV-XVIII ст.
- 90.Поділля в роки Національної революції середини XVII ст.

91. Кам'янець і його передмістя у другій половині XVII-XVIII ст.
92. Кооперативний рух в Подільській губернії (друга половина XIX – початок XX ст.).
93. Стан культури на Поділлі у другій половині XIX – на початку XX ст.
94. Адміністративно-територіальний устрій та управління Подільської губернії (1793 – початок XX ст.).
95. Сторінки історії села Пудлівці (від найдавніших часів до сьогодення).
96. Розвиток цукрової промисловості Подільської губернії у XIX – на початку XX ст.
97. Сутківці в історії Поділля XV- XVIII ст.
98. Соціально-економічний розвиток Кам'янця-Подільського наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.
99. Калюс в історії Поділля (від найдавніших часів до початку XX ст.).
100. Язичницькі ідоли та монументальні рельєфи Середнього Подністров'я (III тис. до н.е. – перша половина I тис. н.е.).
101. Кам'янець-Подільський у гравюрах, топографічних планах і малюнках художників другої половини XVII – початку XX ст.
102. Культура Кам'янця-Подільського 30-х рр. XV-XVIII ст.
103. Тинна на Поділлі. Історичний нарис.
104. Городок XV – початку XX ст. на Поділлі (Історичний нарис).
105. Етносоціальний розвиток Поділля наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.
106. Ремесло Кам'янця-Подільського XV-XVIII ст.
107. Кам'янець-Подільський у другій половині XVII-XVIII ст. (містобудівний, демографічний та соціально-етнічний аспекти).

10. Рекомендовані джерела інформації

10.1. Нормативно-правова база

1. Закон України «Про освіту»
2. Закон України «Про вищу освіту»

10.1 Основна література

1. Андерсон В. Проблеми регіоналізації України: теорія, практика, перспективи. Розвиток України в регіональній перспективі: політичні, економічні, соціальні проблеми регіоналізації. Київ, 2002.
2. Бялковський Л. Поділля у XVI ст. (польською мовою). Варшава, 1920. 113 с.
3. Верменич Я. Історична регіоналістика в Україні. Український історичний журнал. 2001. № 6; 2002. № 2.
4. Верменич Я. Історична регіоналістика в Україні: спроба концептуального аналізу. Київ: Наука, 2003;

5. Винокур І.С. Історія Лісостепового Подністров'я та Південного Побужжя від кам'яного віку до середньовіччя. Київ-Одеса, 1995. 235 с.
6. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України. Київ: Основи, 1995. 318 с.
7. Дашкевич Я.Р. Розселення вірмен на Україні в XI-XVIII ст. Український історико-географічний збірник. 1987. Вип.1. С.150-181.
8. Дем'янчук А., Дем'янчук Б., Дем'янчук Г. Українське краєзнавство: сторінки історії. Київ, 2006. 217 с.
9. Дзира Я.І. Татаро-турецькі напади на Україну XIII-XVI ст. (за хроніками Бельських і Стрийковських). Український історико-географічний збірник. Київ, 1971. Вип.1. С.83-102.
10. Жупанський Я., Круль В. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства. Краєзнавство. 1994. №2. С.76 – 87.
11. Крикун М.Г. Повітовий устрій подільського воєводства в XV-XVI ст. Український археографічний щорічник. Вип.1. Т.4. К., 1992. С.157-178.
12. Крикун М.Г. Початки Подільського повітового устрою. Проблеми української історичної медієвістики. Київ, 1990. С.33-52.
13. Крикун М.Г. Поширення польського адміністративного устрою на українських землях. Проблеми слов'янознавства. Львів, 1991. Вип. 42. С.24-30.
14. Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Львів :Каменярь, 1999. 187 с.
15. Макарчук С. Історичні неписемні джерела з історії України. Львів, 2002. 156 с.
16. Реєнт О.П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу. Український історичний журнал. 1999. №3.
17. Скрипник П., Горбик В. До питання про історичне районування України. Український історичний журнал. 1995. № 2. С. 12 – 18.
18. Тронько П. Історичне краєзнавство: Крок у нове тисячоліття: Досвід, проблеми, перспективи. Київ, 2000. 270 с.

10.2. Додаткова література

19. Боряк Г.В. Територія і залюднення Брацлавщини в першій половині XVI ст. (до 1566 р.) Історичні дослідження. Вітчизняна історія. Вип.ІІ. 1985. С.63-70.
20. Винокур І., Петров М. Про час заснування Кам'янця-Подільського: дискусійний аспект. Краєзнавство. № 1-4. 1999. С.10-21.
21. Винокур І.С., Горішний П.А. Бакота. Столиця давньоруського Пониззя. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 1994. 364 с.
22. Колодзейчик Даріюш (РП). Кам'янецький еялет: турецькі джерела до історії Поділля 1672-1699 рр. Український археографічний щорічник. – Вип.7. Київ, 1992. С.113-118.
23. Михайлик А.О. Історіографія історії Правобережної України дожовтневого періоду: соціально-економічний аспект. Вісник Державного

архіву Хмельницької області «Подільська старовина». – Хмельницький: ФОП Стрихар А.М. 2017. - № 1 (1). С.217 – 224.

24. Михайлик А. О. Звільнення Кам'янця-Подільського від більшовицької окупації 28 лютого 1918 року. Спроба аналізу візуальних джерел. «Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)): журнал. 2023. № 11(17) 2023. С. 1218 – 1230.

25. Михайлик А.О. Роль соціально-економічного чинника у формуванні інтелігенції Правобережної України в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Наукові праці Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника: зб. наук. пр. / [редкол.: Т. М. Карпова (гол.) та ін.]. Т. 4: До 70-річчя від дня народження професора Анатолія Григоровича Філінюка. Кам'янець-Подільський: ФОП Панькова А. С., 2023. С. 206 – 216.

26. Михайлик А.О. Фотодокументи як джерело історії повсякденності: відкриття Кам'янець-Подільського університету 22 жовтня 1918 р. «Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)): журнал. 2023. № 10(16) 2023. С. 872 – 884.

27. Степанков В.С. Подільські опришки та їх боротьба з турецькою залогою Кам'янця-Подільського (осінь 1672-1674 рр.). Кам'янецьчина в контексті історії Поділля. Кам'янець-Подільський, 1997. Т.1. С.71-75.

28. Трубочанінов С.В. Історія Поділля та Південно-Східної Волині. Ч.2. Кам'янець-Подільський, 1994.

29. Трубочанінов С.В. Поділля в останній третині ХVІІ ст. // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Історичні науки. – Т.1(3). – Кам'янець-Подільський, 1997. С.220-229.

30. Франко І. Галицьке краєзнавство. Зібрання творів у 50 томах. Т. 46. Кн. 2. Київ: Наукова думка, 1986.

31. Grzybowski S. Wroczyści w Kairze po zdobyciu Kamienca-Podolskiego w 1672 r. Kamieniec-Podolski studia z dziejow miasta i regionu. T.1. Makow, 2000. S.181-185.

32. Kolodziejczyk D. O Turkach w Kamieńcu raz jeszcze – refleksje z kwerendy w Bolonii Barok. Historia-Literatura-Sztuka. № 1(15). Krakow, 2001. S.165-175.

33. Kolodziejczyk D. Podole pod panowaniem tureckim. Ejalet kamieniecki 1672-1699. Warszawa, 1994.

34. Magocsi Paul Robert. A history of Ukraine. University of Toronto: Press Incorporated, 1996. 811 p.

35. Reid A. Borderland: A Journey Through the History of Ukraine. London: Orion, 2022. 400 p.

10.3. Інтернет-ресурси

1. Сайт Національної академії наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua>.

2. Сайт Інституту історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/>.
3. Сайт Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. URL: <http://archeos.org.ua/>.
4. Сайт Інституту археології. URL: <http://www.iananu.kiev.ua/>.
5. електронна бібліотека НБУВ. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001000>
6. Сайт Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/about/>.
7. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL:
8. <http://www.memory.gov.ua>.
9. Сайт Національної академії мистецтв України. Режим доступу:
10. <http://academia.gov.ua/>.
11. Контакт-адреса проекту «Енциклопедія історії України» (не офіційний сайт Інституту). URL: <http://alex.kagarlitski@gmail.com>
12. Сайт громадського проекту «Лікбез. Історичний фронт». URL: <http://likbez.org.ua/uk/>.
13. Сайт інтернет-проекту «Україна Incognita». URL: <http://incognita.day.kiev.ua>.
14. Сторінка інтернет видання «Українська Правда». URL:
15. <http://www.istpravda.com.ua>.
16. Історико-краєзнавчий музей Поділля (Могилів-Подільський). Офіційна сторінка музею: URL: <https://mpmr.gov.ua/kraeznavchij-muzej-13-32-12-22-03-2025/>
17. «Кабінет виучування Поділля – яскрава сторінка краєзнавчого руху на Вінниччині (1924-1930)» (Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека). Бібліографічний покажчик. URL: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/kabinet-viuchuvannya-podillya>
18. Туристичні ресурси Полісся. *Поділля (в межах курсів / методичних матеріалів)*. PDF-збірник з туристичного ресурсознавства Вінницької, Хмельницької, Тернопільської областей. URL: <https://m.vtei.edu.ua/mod/resource/view.php?id=32451>